

Opvolging onder algemene titel in het vermogen van een rechtspersoon?

Citation for published version (APA):

de Groot, G-R. (1977). Opvolging onder algemene titel in het vermogen van een rechtspersoon? *Nederlands Juristenblad*, (10), 248-250.

Document status and date:

Published: 05/03/1977

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Opvolging onder algemene titel in het vermogen van een rechtspersoon?

1. In het ontwerp voor een Nieuw Burgerlijk Wetboek vindt men in Boek 3, Titel 4, Afdeling 1 enkele algemene bepalingen met betrekking tot verkrijging en verlies van goederen. Deze afdeling opent met de bepaling, dat men goederen onder en onder bijzondere titel kan verkrijgen (art. 3.4.1.1 lid 1). In art. 3.4.1.1 lid 2 leest men vervolgens: 'Men verkrijgt goederen onder algemene titel door erfopvolging, door boedelmenging en door opvolging in het vermogen van een rechtspersoon die heeft opgehouden te bestaan.' Hierna wil ik een vraagteken plaatsen bij het laatste gedeelte van deze bepaling.

2. Als we in art. 3.4.1.1 lid 2 opvolging in het vermogen van een rechtspersoon die heeft opgehouden te bestaan, genoemd zien als een geval van verkrijging onder algemene titel, komt een herinnering op aan art. 1702 BW (oud). Lid 1 van dat artikel luidde namelijk:

'Bij de ontbinding van zoodanig zedelijk ligchaam, zijn de overblijvende leden, of wel het laatst overblijvend lid, verplicht de schulden van het ligchaam te voldoen, ten bedrage der baten, en kunnen zij alleen het voordeelig slot onderling verdeelen, of zich persoonlijk toeëigenen, en alzoo op hunne erfgenamen overdragen.'

Veelal zag men hierin een geval van opvolging onder algemene titel.¹ *Meijers* heeft waarschijnlijk ook aan deze opvatting over art. 1702 BW gedacht, toen hij art. 3.4.1.1 concipieerde². De betreffende opvatting

werd echter bestreden door *Van de Grinten*³. Deze zag in art. 1702 BW een titel tot levering van een aandeel in het batig slot aan elk van de overgebleven leden.

3. Art. 1702 BW is uit het Burgerlijk Wetboek geschrapt door de Invoeringswet van Boek 2 NBW. Het betreffende artikel maakte immers deel uit van de afdeling met bepalingen over 'zedelijke lichamen' en die bepalingen zijn vervangen door die van het nieuwe Boek 2 NBW. Indien men via de transponeringstabellen het met art. 1702 BW corresponderende artikel in het nieuwe tweede boek zoekt, vindt men art. 2:23 BW vermeld. De regeling, die ons hier interesseert, heeft een plaats gevonden in lid 6 van dat artikel:

1. Zie o.a.: *Meijers*, WPNR 3287 (1932) (Verzamelde Privaatrechtelijke Opstellen III, Leiden 1955, 206, 207); *Diephuis*, Het Nederlandsch Burgerlijk Recht, 1ste deel, 2de druk, Groningen 1886, 401; *Land/Star Busmann*, Verklaring van het Burgerlijk Wetboek, Eerste deel, 2de druk, Haarlem 1914, 822, 823; *Piilo/Bolweg*, Het Zakenrecht, 6de druk, Groningen 1972, 177; *Piilo/Meijling*, Het Personenrecht, 4de druk, Haarlem 1955, 499. Vergelijk verder: *Asser*, Het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek vergeleken met het Wetboek Napoleon, 2de druk, 's-Gravenhage/Amsterdam 1838, 547; *Asser/Scholten*, Vertegenwoordiging en Rechtspersoon, 1ste druk, Zwolle 1940, 152, 153; *Asser/Scholten/Bregstein*, Vertegenwoordiging en Rechtspersoon, 2de druk, Zwolle 1954, 181, 182.

2. *Beekhuis*, WPNR 5222 (1973).

3. *Asser/Van der Grinten*, Vertegenwoordiging en Rechtspersoon, 3de druk, Zwolle 1968, 269, 270; vergelijk ook *Suijling*, Inleiding tot het burgerlijk recht, Deel I, Algemene beginselen, 3de druk, Haarlem 1948, 1969, 68.

'Voorzover de statuten of reglementen niet anders bepalen, vervalt het batig saldo van een ontbonden rechtspersoon aan de leden of aandeelhouders of, indien de ontbonden rechtspersoon een stichting is, aan de Staat, die het zoveel mogelijk overeenkomstig het doel van de stichting besteedt.'

Bevat dit lid nu een voorbeeld van opvolging onder algemene titel?

Van Schilfgaarde⁴ zegt, dat de term 'vervalt' moet worden gelezen tegen de achtergrond van art. 3.4.1.1 lid 2 NBW: de gerechtigden ontvangen hun aandeel in het batig saldo onder algemene titel. In een voetnoot wijst Van Schilfgaarde erop, dat dit in het oude N.V.-recht anders was, getuige het arrest van de Hoge Raad van 31 oktober 1951, NJ 1952, 67.

Van der Grinten⁵ komt tot een ander oordeel. Hij wijst erop, dat het begrip 'vervallen' een 'weinig duidelijk rechtsfiguur' is. Het is volgens Van der Grinten niet ondenkbaar de term zo te begrijpen, dat het batig saldo van rechtswege in eigendom overgaat aan de leden. Zelf kiest hij echter voor de visie, dat art. 2:23 lid 6 de leden, de aandeelhouders en de Staat een aanspraak geeft op een uitkering van het saldo, doch dat de verkrijging geschiedt door levering. Van der Grinten verdedigt dus voor art. 2:23 lid 6 dezelfde interpretatie, als hij in het verleden deed voor art. 1702 BW (oud). Hij onderstreept, dat het moeilijkheden zou opleveren, als men art. 2:23 lid 6 zou beschouwen als een geval van verkrijging onder algemene titel. Het is dan namelijk onduidelijk op welk moment de verkrijging van rechtswege zou plaatsvinden. Dit blijkt ook uit het betoog van Van Schilfgaarde.⁶ Voor de NV en BV merkt deze het tijdstip waarop een plan van uitkering als bedoeld in art. 2:169, resp. 2:279 BW van kracht wordt, aan als tijdstip van overgang. Hij verklaard vervolgens, dat voor andere rechtspersonen een algemene regel niet kan worden gegeven, maar het tijdstip zal moeten worden vastgesteld aan de hand van de omstandigheden en de gevolgde vereffeningprocedure. Voor de rechtszekerheid is de oplossing van Van der Grinten derhalve gelukkiger.

Ook wijst Van der Grinten erop, dat als ondersteuning van zijn mening een argument uit de Toelichting van Meijers op art. 2:23 BW zou kunnen worden gehaald. Meijers schrijft daar⁷: 'Dit artikel bepaalt voor de rechtspersoon algemeen wat artikel 55c VwK reeds thans voor de naamloze vennootschap bepaalt: na ontbinding blijft de rechtspersoon nog voortbestaan, voor zover dit tot vereffening van haar zaken nodig is.' En voor de naamloze vennootschap gold onder de vigueur van het oude recht, dat de aandeelhouders niet onder algemene titel opvolgden in het vermogen van een ontbonden vennootschap, maar slechts recht hadden op een uitkering van het batig saldo.⁸ Uit niets blijkt, dat het ontwerp in lid 6 van art. 2:23 BW een andere oplossing heeft willen kiezen.

De mening van Van Schilfgaarde wordt ook gehuldigd door Venemans.⁹ Deze wijst met name op de bepaling van art. 3.4.1.1 lid 2 NBW. In een onderschrift bij de opmerkingen van Venemans, legt Beekhuis art. 2:23 lid 6 BW op dezelfde wijze uit als Van der Grinten.¹⁰ Beekhuis onderstreept met name de hierboven al geciteerde zinsnede uit de Toelichting Meijers. Ook hij vindt, dat de overgang van het batig saldo slot op de laatstovergebleven leden van de vereniging niet als

Gerard-René de Groot (25) is wetenschappelijk medewerker voor burgerlijk recht en rechtsvergelijking aan de RU Groningen. Hij studeerde rechten aan deze universiteit en aan de Westfälische Wilhelmuniversität te Münster.

rechtsopvolging onder algemene titel kan worden beschouwd. Hij voert aan, dat volgens de Toelichting Meijers op art. 3.4.1.1 onder opvolging onder algemene titel de overgang van een geheel vermogen (of een evenredig deel daarvan) d.w.z. een complex van rechten en plichten moet worden verstaan.¹¹ Het zou inderdaad eigenaardig zijn de overgang van een batig saldo te zien als een verkrijging van een (evenredig deel van een) complex van rechten en plichten.

Als extra argument tegen de opvatting dat art. 2 : 23 BW een verkrijging onder algemene titel is, kan men nog het volgende aanvoeren.

Het Ontwerp NBW breekt met de zogenaamde declaratieve werking van de scheiding van een gemeenschap (art. 3.4.1.14 RO; art. 3.7.1.14a GO).¹² Art. 3.7.1.14a lid 1 bepaalt: 'Voor de overgang van het aan ieder der deelgenoten toegedeelde is een levering vereist op dezelfde wijze als voor overdracht is voorgeschreven.' Het komt mij voor, dat het minder wenselijk is voor art. 2 : 23 lid 6 een interpretatie te verdedigen, waarmee in de zevende titel van Boek 3 wordt gebroken. De scheiding en deling van een gemeenschap is in het systeem van het ontwerp niet declaratief, maar vormt een reden tot levering. Men doet er goed aan in het licht van deze bepaling ook de vereffening van het vermogen van een ontbonden rechtspersoon en de verdeling van het batig saldo ex art. 2 : 23 lid 6 te beschouwen als een titel tot levering.

4. Wanneer men de opvatting van Van der Grinten en Beekhuis over art. 2 : 23 lid 6 BW aanvaardt, wordt de vraag actueel, of de tekst van art. 3.4.1.1 lid 2 dan nog wel klopt. Beekhuis¹³ schrijft daarover het volgende:

'De woorden 'en door opvolging in het vermogen van een rechtspersoon die heeft opgehouden te bestaan' zijn daarom waarschijnlijk door Meijers (in art. 3.4.1.1 lid 2; dG) opgenomen, omdat hij nog uitging van de oude opvatting over art. 1702, zonder dat hij zich ervan bewust was dat deze bepaling niet meer paste in het systeem van Boek 2. Intussen betekent dit geenszins dat deze woorden op zichzelf genomen onjuist zouden zijn. Er zijn immers andere wijzen van ontbinding van een rechtspersoon die tengevolge hebben dat het vermogen en bloc overgaat op een ander rechtssubject, zoals de zg. juridische fusie'.

4. Van Schilfgaarde, *Rechtspersonen*, Algemeen Deel, Deventer 1976, 213 (Opm. 13 na art. 23).

5. Asser/*Van der Grinten*, *De Rechtspersoon*, 4de druk, Zwolle 1976, 106.

6. Van Schilfgaarde, t.a.p.

7. Toelichting Meijers, 128, 129; Van Zeben, *Parlementaire geschiedenis van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek*, Boek 2, Deventer/Antwerpen z.j., 187.

8. Zie het boven reeds geciteerde arrest van HR 31-10-1951, NJ 1952, 67.

9. Venemans, *Vereffening en overgang van het vermogen van een ontbonden rechtspersoon*, WPNR 5222 (1973).

10. Zie ook Asser/Beekhuis *Algemeen Deel*, 10de druk, Zwolle 1975, 142, 143.

11. Toelichting Meijers, 209.

12. Zie ook Toelichting Meijers, 259.

13. Onderschrift in WPNR 5222 (1973).

Ook *Van der Grinten* stelt, dat z.i. art. 3.4.1.1 lid 2 betrekking heeft op fusie van rechtspersonen.¹⁴ *Beekhuis* verwijst in zijn onderschrift bij *Venemans* naar de fusiebepaling van art. 2.1.12 Ontwerp NBW. Van belang is in deze met name lid 4:

‘De fusie komt tot stand op de dag, waarop de notariële akte is verleden, tenzij in de akte een later tijdstip is bepaald. Door de totstandkoming van de fusie gaan, voorzover in die akte niet anders is bepaald, de rechten en verplichtingen van een ontbonden rechtspersoon onder algemene titel over op de nieuw gevorderde rechtspersoon of op de rechtspersoon die in stand is gehouden.’

Dit betoog van *Beekhuis* ter verdediging van art. 3.4.1.1 gaat thans evenwel niet meer op. Bij de invoering van Boek 2 NBW is art. 2.1.12 namelijk uit het ontwerp geschrapt. De minister vond het ongewenst om de onderhavige bepaling over juridische fusie in te voeren, daar in EEG-verband het overleg over een regeling van de juridische fusie van naamloze vennootschappen reeds vrij ver was gevorderd. De *Memorie van Toelichting*¹⁵ zegt verder:

‘Een voorstel voor een richtlijn betreffende de fusies van naamloze vennootschappen is aan het Europees Parlement aangeboden en gepubliceerd in het Supplement van het Bulletin van de Europese Gemeenschappen 1970, no 5. Dit overleg heeft de ondergetekende tot de overtuiging gebracht dat de hieromtrent in het Boek Rechtspersonen opgenomen voorziening te summier is. Hoewel de EEG-regeling voorlopig alleen de naamloze vennootschap zal betreffen, is het ongewenst om voordien een te onvolledige en in opzet daarvan afwijkende regeling voor de fusie van privaatrechtelijke rechtspersonen in te voeren. Zodra blijkt hoe de regeling in EEG-verband komt te luiden, zal bestudeerd moeten worden in hoeverre zij ook voor andere rechtspersonen de meest aangewezen is,

en voor welke rechtspersonen zij dan zou moeten gelden.’

Moet de conclusie uit dit alles zijn, dat – als we art. 2 : 23 lid 6 BW niet beschouwen als een verkrijging onder algemene titel – het laatste gedeelte van art. 3.4.1.1 lid 2 NBW door de schrapping van art. 2.1.12 een lege huls is geworden. Weliswaar is in de voorgestelde EEG-richtlijn in art. 15 een rechtsovergang onder algemene titel voorzien¹⁶, maar het zou op zijn zachtst gezegd wat vreemd aandoen een wettelijke bepaling te maken, die eer: wijze van eigendomsverkrijging aangeeft, die nog geen geldend recht is, en dit pas kan worden als een bepaalde internationale richtlijn wordt uitgevoerd.

Er staat in boek 2 BW evenwel één artikel, dat toch nog inhoud geeft aan de bepaling van art. 3.4.1.1 lid 2. Art. 2 : 20 BW schept de mogelijkheid een bepaalde soort rechtspersoon, die niet voldoet aan de wettelijke omschrijving van die soort, om te zetten in een rechtspersoon, aan wier wettelijke omschrijving zij wel voldoet. Bij een dergelijke omzetting gaan volgens lid 2 van dit artikel de rechten en plichten van de oorspronkelijke rechtspersoon *onder algemene titel* op de nieuw gevormde over. Zou het nu niet aanbeveling verdienen art. 3.4.1.1 lid 2 wat minder algemeen te formuleren en in de plaats van de huidige redactie een verwijzing op te nemen naar art. 2 : 20 BW?

14. *Asser/Van der Grinten*, o.c. (noot 5), 107.

15. Zie *Memorie van Toelichting*, Vaststelling van de hoofdstukken 1 en 6 van de Invoeringswet Boek 2 NBW (Wetsontwerp 11 005, Zitting 1970/71), 24.

16. Vergelijk in dit verband ook art. 2 van de voorgestelde richtlijn en verder de artt. 4 en 29 Ontwerp van Verdrag over de internationale fusie van naamloze vennootschappen, *Bulletin van de Europese gemeenschappen*, Supplement 13/73.